

діяльності судів загальної юрисдикції, а також відповідно до Закону України «Про судові органи та установ судової системи устрій України».

Список використаної літератури

1. Про Національну програму інформатизації : закон України від 4 лют. 1998 р. № 74198-ВР // Відомості Верховної Ради України. – 1998. – № 27–28. – Ст. 181.
2. Годин В. В. Информационное обеспечение управленческой деятельности / В. В. Годин, И. К. Корнеев. – М. : Высш. шк. ; Мастерство, 2001. – 240 с.
3. Терещенко Л. О. Інформаційні системи і технології в обліку : навч. посіб. / Л. О. Терещенко, І. І. Матієнко-Зубенко. – К. : КНЕУ, 2004. – 187 с.
4. Калюжний Р. А. Інформаційному суспільству України – інформаційне законодавство (щодо питань реформування законодавства у сфері суспільних інформаційних відносин) / Р. А. Калюжний, В. Д. Гавловський, М. В. Гуцалюк, В. С. Цимбалюк // Правове, нормативне та метрологічне забезпечення системи захисту інформації в Україні. – 2001. – № 2. – С. 7–11.
5. Балабанова Л. В. Информационное обеспечение обоснование управленческих решений в условиях маркетинговой ориентации предприятия : [монография] / Л. В. Балабанова, Т. И. Алачева. – Донецк : ДонГУЭТ им. М. Туган-Барановского, 2003. – 143 с.
6. Атаманчук Г. В. Теория государственного управления : курс лекций / Г. В. Атаманчук. – М. : Омега-Л, 2004. – 584 с.
7. Концепція галузевої програми інформатизації судів загальної юрисдикції, інших органів та установ судової системи [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://court.gov.ua/tu27/14/11>. – Назва з екрану.

Надійшла до редколегії 12.11.2010

ЕЛЬЦОВ В. О. ОБ УСОВЕРШЕНСТВОВАНИИ ИНФОРМАЦИОННОГО ОБЕСПЕЧЕНИЯ СУДЕБНОЙ ДЕЯТЕЛЬНОСТИ

Исследована сущность информационного обеспечения судебной деятельности. На основании анализа соответствующих научных точек зрения и законодательства определены проблемы в правовой регуляции соответствующих отношений и предложены мероприятия по их усовершенствованию.

YELTSOV V. ABOUT IMPROVEMENT INFORMATIVE PROVIDING OF COURT ACTIVITY

The essence of the informative providing of activity of courts is researched. On the basis of analysis of the proper scientific points of view and proper legislation problems are certain in the legal adjusting of the proper relations and measures on their concordance are offered.

УДК 342.9

Д. Ю. ШПЕНОВ,

здобувач

*Харківського національного університету внутрішніх справ,
генеральний директор ТОВ «Інститут стратегічних досліджень»*

ГЕНЕЗА ПРАВОВИХ ВІДНОСИН В ІНФОРМАЦІЙНІЙ СФЕРІ

Досліджено сучасний стан правового регулювання суспільних відносин в інформаційній сфері, окреслено проблеми у правовому регулюванні відповідних відносин, запропоновано заходи щодо їх узгодження та визначено вектори їх подальшого розвитку.

З розвитком інформаційних технологій інформація перетворюється на найдорожчий ресурс. Для полегшення пошуку, обміну, оброблення інформації особи використовують персональні комп'ютери, з'єднані з мережею інтернет. Комп'ютеризація та інтернет вплинули майже на всі аспекти діяльності людини: від укладення договорів до особистих відносин,

від придбання товарів через інтернет-магазин до навчання. Комп'ютери значно спростили діяльність людини, виконуючи за неї машинну роботу. Світова павутина зменшила час на пошук необхідної інформації шляхом використання пошукових серверів – служб, що здійснюють пошук за запитом, заданим користувачем. Глобальна інформатизація і комп'ютеризація

привела до стрімкого розвитку ринку програмного забезпечення, що забезпечує як пошук, так і захист інформації.

Саме зі споживанням та виробництвом інформаційного хай-тек-продукту пов'язані трансформації в системі споживчих настроїв та сучасної побутової культури, розвиток яких триває за сценаріями універсалізації соціально-побутового простору, оптимізації психологічного та культурного середовища існування людини, збільшення продуктивності «соціального часу» за рахунок стирання межі між особистим та соціальним життям людини.

Як зазначає В. П. Семиноженко, залучення інтелектуального ресурсу в сучасне виробництво та автономізація інноваційного суспільного потенціалу утворюють завершений модернізаційний цикл та активізують перманентний епіцентр розвитку суспільства – людину, її здібності, навички, знання тощо [1].

Саме тому, розбудовуючи сучасну інформаційну сферу держави, необхідно брати до уваги не тільки плюси інформаційного суспільства, про які багато говорять його апологети, але й проблеми, що виникають. Наприклад, втрату громадянами соціальної орієнтації технологічного розвитку, що, у свою чергу, призводить до неочікуваних ефектів, наприклад, посилення контролю над особистістю, поширення маніпулювання індивідуальною і масовою свідомістю, додатковим поділом суспільства на тих, хто має доступ до інформації, вміє працювати з комп'ютером, швидко адаптується до нового інформаційного оточення, і тих, хто не володіє цими, тепер уже життєво необхідними, навичками.

На жаль, сьогодні цим важливим проблемам, від вирішення яких залежить подальше вдосконалення інформаційного законодавства і практики його застосування, присвячені поодинокі наукові праці, що розкривають здебільшого технічні аспекти правовідносин щодо інформаційного забезпечення органів державної влади (А. Б. Агапов, А. В. Анісімов, І. В. Арістова, Г. В. Атаманчук, О. А. Баранов, Ю. М. Батурін, І. Л. Бачило, В. М. Брижко, В. Д. Гавловський, Р. А. Калюжний, В. А. Копилов, А. І. Марущак, О. Г. Марценюк, І. В. Панова, А. А. Письменницький, В. Г. Хахановський, В. С. Цимбалюк, М. Я. Швець, Ю. С. Шемшученко тощо). Проте багато правових аспектів цієї проблеми залишаються недостатньо вивченими, крім того прийняття Доктрини інформаційної безпеки обумовило появу нових напрямків розвитку правових відносин в інформаційній сфері.

Активізація інформаційної взаємодії в умовах розвитку технічних засобів комунікації стала передумовою розвитку нормативно-правової бази, що забезпечує ефективність і безпеку правовідносин, що виникають дотримання прав і свобод людини, правового забезпечення «сфери активного функціонування інформаційних продуцентів і споживачів інформації, що використовують різні інформаційні середовища» [2]. Особлива сфера, яка утворена інформаційними потоками і інформаційними процесами, є сукупністю інформації, інформаційної інфраструктури, суб'єктів, що здійснюють збирання, формування, розповсюдження і використання інформації, а також системи регулювання суспільних відносин, що виникають при цьому, визначена як інформаційна сфера.

Суб'єкти, що здійснюють збирання, формування, розповсюдження і використання інформації, вступають в інформаційні відносини, що піддаються правовому регулюванню. Отже, можна стверджувати, що інформаційна сфера є сукупністю інформації, інформаційної інфраструктури та інформаційних правовідносин, що виникають при цьому.

Основою проведення інформатизації, розвитку інформаційних комунікаційних технологій, безпеки функціонування інформаційної сфери є формування відповідної нормативно-правової бази, юридичних основ регулювання інформаційних процесів, проведення цілеспрямованої, послідовної, системної політики, основні положення якої повинні бути закріплені в нормативно-правових актах.

Оскільки правові методи забезпечення активної інформаційної взаємодії є основою дотримання інформаційних прав і свобод, правове регулювання інформаційної сфери, формування інформаційної сфери як правового простору становить, на наш погляд, основу інформаційного суспільства. Процес формування інформаційного суспільства залежить від низки умов, які світова спільнота констатує в підписаній Хартії Глобального інформаційного суспільства. Хартія є насамперед закликом до всіх ліквідувати міжнародний розрив у сфері інформації і знань. Таке твердження, на нашу думку, є основоположним для ефективного проведення інформатизації. Як відзначає І. Л. Бачило, природа інформаційних процесів відрізняється тим, що вони спочатку є глобальними і не укладаються в межі і навіть простори однієї геополітичної структури держави. В одній окремо взятій країні неможливо побудувати інформаційне суспільство» [3, с. 21].

У свою чергу, «глобальні інформаційні процеси сприяють виробленню ефективних стратегічних рішень, бо охоплювані глобалізацією проблеми мають за своєю природою довгостроково-перспективний характер» [4, с. 8].

Потоки інформації, інформаційні відносини та інформаційна інфраструктура утворюють інформаційну сферу, що вимагає нормативного забезпечення. Правовому врегулюванню інформаційної діяльності належить велика роль у складному процесі формування інформаційного суспільства. Необхідне створення і зміцнення нормативної бази інформаційного суспільства як на національному, так і міжнародному рівнях, а також розвиток міжнародної співпраці в сфері забезпечення розвитку інформаційного суспільства.

Інформація є благом, використання якого гарантує вільний розвиток людини, суспільства, держави. Людині інформація дозволяє ефективно реалізовувати потенційні можливості, здійснювати діяльність у різних сферах життя, взаємодіючи з суспільством і державою з приводу задоволення інформаційних потреб. Право на інформацію гарантує особисту участь у суспільних справах, забезпечує підконтрольність влади, а в цілому гарантує принцип відкритості влади. Як форма взаємозв'язку між особою, суспільством, державою інформаційний обмін забезпечує функціонування демократичних механізмів держави, при цьому управління стає ефективнішим, а політична система вдосконалюється.

Інформаційне суспільство в його сучасному розумінні формується із залученням до інформаційних процесів великої кількості людей, в ідеалі активними суб'єктами інформаційного обміну повинна стати максимально більша кількість індивідів і соціальних груп. Побудова інформаційного суспільства – складна і багатогранна діяльність, що включає не тільки організаційно-технічні заходи, але і правове забезпечення особливої сфері суспільних відносин (інформаційної сфери), що об'єктивно потребують регулятивному опосередкуванню з боку публічної влади. Правове регулювання інформаційної сфери «починається» з формування комплексу ідей, заходів, завдань, цілей, програм, методів, установок, що реалізуються у сфері дії прав і за допомогою права, – державної політики [5, с. 647].

На наш погляд, разом із такими пріоритетними напрямками державної інформаційної політики, як формування правової держави, громадянського суспільства, вдосконалення

законодавства і практики його застосування, стало актуальним формування інформаційного суспільства шляхом зміцнення правових основ інформатизації, законодавчого оформлення інформаційних процесів, сприяння становленню і функціонуванню інформаційної сфери як правового простору. Основи державної інформаційної політики відображені в нормативно-правових актах, спрямованих на регулювання, розвиток і вдосконалення особливого виду суспільних відносин, – інформаційних відносин. Її специфіка повинна полягати, на нашу думку, в координації за допомогою права інформаційних процесів, правовому забезпеченні всіх сфер інформатизації, підготовці пропозицій, заходів, програм з розвитку інформаційної сфери як правового простору. В галузі регулювання інформаційної сфери і формування інформаційного суспільства правова політика повинна базуватися на міжнародно-правових принципах і стандартах, вироблених світовою спільнотою.

Таким чином, можна зробити висновок про те, що інформаційна політика є частиною державної правової політики, спрямованої на інформатизацію суспільства, забезпечення інформаційної безпеки; зміцнення зв'язків і взаємодії між керуючими і керованими; зміцнення зв'язку між центральними органами влади і місцевими органами влади та органами місцевого самоврядування. На сучасному етапі державна політика України в інформаційній сфері, на нашу думку, покликана забезпечити реалізацію перетворень, що спрямовані на формування повноцінного інформаційного суспільства, здатного відповідати міжнародним стандартам, на постійний, безперешкодний розвиток інформаційних процесів.

Оскільки до сьогодні інформаційне законодавство не систематизовано, напрями державної інформаційної політики визначені різними нормативно-правовими актами, зокрема законами України «Про інформацію» [6], «Про Національну програму інформатизації» [7], «Про Основні засади розвитку інформаційного суспільства в Україні на 2007–2015 роки» [8], Доктриною інформаційної безпеки України [9].

Крім того, Міністерству юстиції разом із заінтересованими центральними органами виконавчої влади передбачено розробити проект Закону України «Про основні засади державної комунікативної політики» [10].

У рамках реалізації державної політики України закладено основи для вирішення таких завдань, як формування єдиного інформаційного

простору України і входження у світовий інформаційний простір, забезпечення інформаційної безпеки, формування демократично орієнтованої масової свідомості, становлення галузі інформаційних послуг, розширення правового поля регулювання інформаційних правовідносин, правова інформатизація. Активне використання інформаційних технологій у державному секторі, інформаційна відкритість влади, організація інформаційного обміну між керуючими і керованими, засновані на пріоритеті інформаційних прав і свобод особи, є основними напрямками державної інформаційної політики України.

Зазначена державна діяльність, на наш погляд, сприяє забезпеченню доступності влади для всіх громадян, – фактично є реалізацією принципу демократичної участі, а в цілому основою демократії, відповідальності держави перед суспільством, сприяє досягненню суспільної згоди й ефективності управління. Особливо підкреслимо, що інформаційна відкритість становить базис функціонування демократичної політичної системи. Інформаційний обмін між державою й особою сприяє реалізації інформаційних прав і свобод, зокрема права на інформацію, і активна позиція держави в цьому питанні є передумовою інформованості, адекватної громадської думки, що істотно впливає на функціонування політичних інститутів та ефективність управління в цілому.

Правова держава і громадянське суспільство в його сучасному науковому розумінні обумовлюють одне одного. Громадянське суспільство – найбільш розумна форма людського існування. Індивіди в громадянському суспільстві є вільними і рівноправними, духовно, особисто, етично незалежними. Тільки у громадянському суспільстві особа має можливість на основі отриманої інформації (наукового, соціально значущого, правового характеру), що відповідає ознакам корисності, повноти, достовірності, своєчасності, вільно розвиватися і реалізовувати свій потенціал. Вільне демократичне цивілізоване суспільство може функціонувати і розвиватися, на наш погляд, за умови забезпечення вільної циркуляції інформаційних потоків. Це не виключає наявності правових обмежень автономії індивіда, що містять санкції за відповідні зловживання свободою

пошуку, отримання, і поширення інформації.

Таким чином, можна зробити висновок про те, що громадянське суспільство зумовлює інформаційне суспільство, інформаційне суспільство обумовлює існування громадянського суспільства; хоча це не означає повної ідентичності даних дефініцій. Основна відмінність полягає в принципах формування і забезпечення їх функціонування. Інформаційне суспільство будується на основі відповідної державно-правової політики і базується в основному на відносинах державно-владний орган (посадовець) – громадянин, тоді як громадянське суспільство будується на відносинах громадянин – громадянин і є, головним чином, приватною сферою життєдіяльності осіб.

У той же час розвиток інформаційної взаємодії сприяє формуванню громадянського суспільства. Доступність влади для громадян, підвищення інформаційної культури, наявність нормативної бази, необхідної для функціонування інформаційного суспільства, подолання електронно-цифрового розриву як усередині країни, так і на міжнародному рівні сприяє подоланню міжнародної роз'єднаності, дозволить, на наш погляд, ефективніше розвивати міжнародний діалог і партнерство.

На підставі викладеного можна зробити **висновок** про те, що подальша стратегія держави повинна бути направлена на розроблення програм розвитку інформаційної сфери, що містять основні напрями розвитку і шляхи побудови правового інформаційного суспільства, забезпечення функціонування інформаційної сфери як правового простору. Пріоритетним ми вважаємо забезпечення широкого доступу до мережевих інформаційних технологій приватного сектора, що потребує певних політико-правових, економічних та організаційних умов: розвиток науково-технічної бази інформаційних технологій, підготовка кваліфікованих кадрів у цій галузі, забезпечення інформаційної безпеки, усунення нестачі інформації і інформаційних послуг (особливо в правовій сфері) тощо. При цьому подальше розроблення послідовної, науково обґрунтованої правової політики держави є, на нашу думку, основою безперешкодного і спрямованого розвитку інформаційної сфери.

Список використаної літератури

1. «Інформаційна хвиля» суспільного розвитку: глобальні виклики і національні перспективи [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://www.semynozhenko.net/documents/14>. – Назва з екрану.
2. Про Доктрину інформаційної безпеки України : указ Президента України від 8 лип. 2009 р. № 514/2009 // Офіційний вісник Президента України. – 2009. – № 20. – Ст. 677.

3. Бачило И. Л. Глобальная информатизация и право / И. Л. Бачило // НТИ. Сер. 1. Организация и методика информационной работы. – 2001. – № 1. – С. 20–26.
4. Поленина С. В. Воздействие глобализации на правовую систему России / С. В. Поленина, О. А. Гаврилов, Н. П. Колдаева, Е. Г. Лукьянова, Е. В. Скурко // Государство и право. – 2004. – № 3. – С. 6–10.
5. Матузов Н. И. Сущность и основные принципы правовой политики / Н. И. Матузов // Теория государства и права : курс лекций / под ред. Матузова Н. И., Малько А. В. – М. : Юристъ, 2001. – 776 с.
6. Про інформацію : закон України від 2 жовт. 1992 р. № 2657-ХІІ // Відомості Верховної Ради. – 1992. – № 48. – Ст. 650.
7. Про Національну програму інформатизації : закон України від 4 лют. 1998 р. № 74/98 ВР // Відомості Верховної Ради України. – 1998. – № 27. – Ст. 181.
8. Про Основні засади розвитку інформаційного суспільства в Україні на 2007–2015 роки : закон України від 9 січ. 2007 р. № 537-V // Відомості Верховної Ради України. – 2007. – № 12. – Ст. 102.
9. Про Доктрину інформаційної безпеки України : указ Президента України від 8 лип. 2009 р. № 514/2009 // Офіційний вісник Президента України. – 2009. – № 20. – Ст. 677.
10. Про схвалення Концепції проекту Закону України «Про основні засади державної комунікативної політики» : розпорядження Кабінету Міністрів України від 13 січ. 2010 р. № 85-р // Урядовий кур'єр. – 2010. – 10 лют.

Надійшла до редколегії 14.12.2010

ШПЕНОВ Д. Ю. ГЕНЕЗИС ПРАВОВЫХ ОТНОШЕНИЙ В ИНФОРМАЦИОННОЙ СФЕРЕ

Исследовано современное состояние правового регулирования общественных отношений в информационной сфере, определены проблемы в правовой регламентации соответствующих отношений и предложены меры по их согласованию и сформированы векторы их последующего развития.

SHPENOV D. GENESIS OF LEGAL RELATIONS IN THE INFORMATIVE SPHERE

The modern consisting of the legal adjusting of public relations of informative sphere are researched, the problems in the proper legislation is determined, measures on their concordance are offered and the vectors of their subsequent development are formed.

УДК 351.95(477)

О. В. КРИКУН,

здобувач

Відкритого міжнародного університету розвитку людини «Україна»

УЧАСНИКИ ПРОВАДЖЕННЯ У СПРАВАХ ПРО АДМІНІСТРАТИВНІ ПРАВОПОРУШЕННЯ

Досліджено правовий статус учасників провадження у справах про адміністративні правопорушення, його взаємозв'язок із поняттям «суб'єкт адміністративного права». Наголошено на відсутності єдиних підходів вчених щодо критеріїв класифікації учасників провадження, що ускладнює реалізацію їх правового статусу.

Правовий статус учасників провадження у справах про адміністративні правопорушення закріплено в чинному законодавстві. Так, у главі 21 Кодексу України про адміністративні правопорушення (далі – КУпАП) наведено перелік осіб, які беруть участь у провадженні в справі про адміністративні правопорушення, до яких належать: 1) особа, яка притягається до адміністративної відповідальності; 2) потерпілий; 3) законні представники; 4) захисник; 5) свідок; 6) експерт; 7) перекладач [1].

Дослідженню поняття і правової природи учасників провадження у справах про адміні-

стративні правопорушення, на нашу думку, має передувати вивчення таких категорій, як суб'єкт права, суб'єкт провадження, суб'єкт провадження у справах адміністративні правопорушення та учасник провадження у справах адміністративні правопорушення. Отже, **метою** статті є пошук та обґрунтування шляхів удосконалення правового статусу учасників провадження у справах про адміністративні правопорушення.

Визначаючи ступінь дослідженості даної проблематики, звернемо увагу на праці таких вітчизняних учених, як: В. Б. Авер'янов,